

Jaarstukken

2023

Stichting Nederlandse Algemene
Kwaliteitsdienst Tuinbouw
Naktuinbouw
Sotaweg 22
2371 GD ROELOFARENDVSVEEN

Kamer van Koophandelnummer 41150707

Jaarstukken 2023

INHOUDSOPGAVE

Pagina

A. Bestuursverslag	1 - 8
B. Overzicht kengetallen	9 - 10

JAARREKENING

1. Balans per 31 december 2023	11 - 12
2. Winst- en verliesrekening over het boekjaar 2023	13
3. Kasstroomoverzicht	14
4. Grondslagen van de financiële verslaggeving	15 - 17
5. Toelichting op de balans per 31 december 2023	18 - 22
6. Toelichting op de winst- en verliesrekening over het boekjaar 2023	23 - 27
7. Bestemming exploitatiesaldo	27
8. Winst- en verliesrekening publiek-privaat boekjaar 2023	28
9. WNT	29 - 31
10. Ondertekening bestuurders	32

OVERIGE GEGEVENS

1. Controleverklaring van de accountant	33 - 36
---	---------

BIJLAGEN

1. Werkzaamheden gerelateerd aan de Raad voor plantenrassen	37
2. a Winst- en verliesrekening 2023 Keuringen	38
2. b Winst- en verliesrekening 2023 Keuringen, gesplitst naar sectoren	39

BESTUURSVERSLAG

Roelofarendsveen, 1 maart 2024

Algemene informatie

De Stichting Naktuinbouw bewaakt en bevordert de kwaliteit van producten, processen en ketens in de tuinbouw. De focus ligt op teeltmateriaal. Naktuinbouw is een Zelfstandig Bestuursorgaan en staat onder toezicht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Naktuinbouw voert keuringen, inspecties en certificering uit van teeltmateriaal in de sectoren bloemisterij, boomkwekerij en groentegewassen. Daarnaast beoordeelt en onderzoekt Naktuinbouw in opdracht van de Raad voor Plantenrassen en het CPVO nieuwe plantenrassen voor toelating tot het NL en EU rassenregister en/of verlening van kwekersrecht. Tevens voert de organisatie laboratoriumanalyses en bepalingen uit op monsters ter beoordeling van plantgezondheid en zaadkwaliteit. Naktuinbouw levert haar diensten aan (inter) nationale producenten en handelaren van teeltmateriaal, afnemers van teeltmateriaal, alsmede aan verwante (overheids) organisaties die vergelijkbare activiteiten uitvoeren.

Naktuinbouw is ook een kenniscentrum. Wij delen onze kennis met overheid en het bedrijfsleven. We werken internationaal actief mee in projecten om landen en collega-organisaties te ondersteunen. Dit betreft het verbeteren van keuringssystemen, het opzetten van testlaboratoria, of het helpen van landen die ook een kwekersrechtstelsel willen invoeren. Hiervoor worden o.a. opleidingen en workshops verzorgd. Daarnaast krijgt Naktuinbouw veel bezoekers die kunnen zien en leren wat onze specialisten doen. Zij zijn m.n. afkomstig van instanties en bedrijven uit binnen- en buitenland. Ook komen er regelmatig scholieren van basis- en middelbare scholen en studenten van hogescholen en universiteiten een kijkje nemen.

Organisatiestructuur

Naktuinbouw heeft tot en met 2023 de uitvoering van op de sector en bedrijven gerichte werkzaamheden in drie operationele afdelingen georganiseerd: Rassenonderzoek, Keuringen en Laboratoria. Daarnaast zijn er twee ondersteunende afdelingen: Kennis & Competentie-ontwikkeling voor personeelszaken, communicatie en kwaliteitszorg en Financiën & Middelen voor de financiële- en salarisadministratie, de ICT & informatievoorziening en facilitaire zaken. Per 1 januari 2024 is de organisatiestructuur aangepast en is er sprake van uitvoering van operationele werkzaamheden in 6 units : 1 voor rassenonderzoek, 3 voor keuringswerkzaamheden en 2 voor testen en analyses. Er zijn 2 ondersteunende afdelingen : FCF (financiën, control en faciliteiten) en D&I (digitalisering en informatisering). De teams kwaliteitszorg, communicatie & opleidingen en personeelszaken vallen rechtstreeks onder de directie.

In 2023 werkten er bij Naktuinbouw rond de 400 medewerkers; dit betreft 339,3 (2022: 329,4) fte's. Naktuinbouw vindt het belangrijk om een inclusieve organisatie te zijn. In ons beleidsplan Inclusiviteit is opgenomen dat wij inzetten op positieve acties om kansengelijkheid te vergroten. Een concrete doelstelling is om toe te groeien naar een verhouding 50/50 vrouw-man in managementposities te hebben. Op dit moment voldoen we daar met een verhouding 15/85 nog niet aan. Ons bestuur bestond in 2023 uit een vrouwelijke voorzitter en zes mannelijke leden. Naast de voorzitter die per 1 september 2023 afscheid heeft genomen, hebben drie leden, vanwege bereiken laatste termijn, per 31-12-23 afscheid genomen van het bestuur. Bij de werving is actief ingezet op meer vrouwelijke leden, maar de samenstelling per 2024 bestaat wederom uit één vrouw en zes mannen, en is daarmee qua verhouding ongewijzigd gebleven. Het directie/MT team bestaat uit zeven personen, zes mannen en één vrouw.

De medewerkers zijn betrokken, actief en ambitieus. Er is veel aandacht voor persoonlijke ontwikkeling. We beschreven onze klantprocessen en werkte naar een overgang van een nieuw procesmodelsysteem. Een tweede groep Lean Green Belts is opgeleid om processen te verbeteren. De teamindeling binnen de nieuwe organisatiestructuur is uitgewerkt. Zeven pilotteams maakten in 2023 kennis met zelforganisatie in de praktijk. Door te werken aan de kaders van het team, werd de ruimte duidelijk en konden teams zaken aanpakken die zij wilde verbeteren. Daarbij volgden ze workshops waarbij vooral feedback geven en besluitvorming positief bijdroegen aan de teamontwikkeling.

Gang van zaken gedurende het afgelopen jaar

In ons jaarverslag 2023, beschikbaar op www.naktuinbouw.nl, wordt de gang van zaken op onze werkterreinen weergegeven. De totale exploitatieomvang bedraagt ongeveer € 37 miljoen. Over het kalenderjaar 2023 is het exploitatiesaldo voor belasting € 3,3 miljoen negatief. In de begroting 2023 was rekening gehouden met een negatief resultaat van € 1 miljoen (o.a. vanwege investeringen in programma's die uit de reserve worden gefinancierd).

Opbrengsten

Ten opzichte van de begroting 2023 liggen de totale opbrengsten ca € 2,3 miljoen lager dan begroot. De lagere opbrengsten zijn toe te schrijven aan de afdelingen Keuringen € 350.000, Laboratoria € 1,5 miljoen, Rassenonderzoek € 290.000 en Opleidingen € 180.000. De omzet terugval wordt veroorzaakt door een afname van het aantal import-export inspecties, een afname van het volume aan dienstverlening in het Laboratorium uitgevoerde toetsen en minder aantallen DUS onderzoeken. Afgezet tegen de realisatie in 2022 zijn de opbrengsten, vanwege een afname in het werk, ca € 1,4 miljoen lager. De keuringsopbrengsten zijn nagenoeg gelijk gebleven, de laboratoria opbrengsten zijn ca € 700.000 en Rassenonderzoek ca € 600.000 lager dan 2022. Dit ondanks een indexatie (circa 3,5%) van de tarieven.

Kosten

Ten opzichte van de begroting 2023 liggen de totale kosten in lijn met die van de begroting. Ten opzichte van de realisatie 2022 zijn de totale kosten dit jaar € 2,7 miljoen hoger. Dit betreft naast een stijging van ca € 2 miljoen personele lasten ook een stijging van de kosten huisvesting, mede door de verschuiving van onderhoudskosten apparatuur van materiaal kosten naar huisvesting, hogere materiaalkosten en een post opgenomen voor programmakosten t.b.v. de toekomstige organisatie en informatievoorziening. De inflatie heeft een belangrijke rol gespeeld in de kostenontwikkeling.

Onderzoek en ontwikkeling

Naktuinbouw blijft doorlopend werken aan het verbeteren en vernieuwen van de gebruikte methoden, technieken en werkprocessen. Daartoe is een (intern) R&D programma actief. R&D activiteiten worden grotendeels gefinancierd uit eigen budget. Daarnaast is jaarlijks een via de Raad voor Plantenrassen beschikbaar gesteld bedrag beschikbaar voor verbetering en vernieuwing van methoden ter beoordeling nieuw aangemelde plantenrassen. In het R&D team in het laboratorium ligt het accent de laatste jaren op het mogelijk maken van de overgang van ELISA naar PCR, de introductie van Next generation sequencing (NSG/HTS) voor snelle ras- en pathogeenidentificatie, en de ontwikkeling van beeldanalyse voor versnellen en verbeteren van visuele beoordelingen.

In 2023 heeft Naktuinbouw twee keer een kennispodium georganiseerd om klanten, brancheorganisaties en bestuurders mee te nemen in ontwikkelingen én om met de sector van gedachten te wisselen over de door Naktuinbouw in R&D te stellen prioriteiten. De onderwerpen betroffen inzet van micro-organismen in gewasbescherming en het gebruik van Artificial Intelligence in de tuinbouwsector. In 2024 worden wederom een 2 tal kennispodia georganiseerd. In 2023 hebben wij een beleidsplan op innovatie en technologie gebied opgesteld. Op drie gebieden zal in 2024 via projecten een nadere uitwerking plaatsvinden: digitalisering/informatisering, robotisering/ automatisering en nieuwe methoden en technieken. Zo maken we implementatie van nieuwe technologieën in de toekomst nog meer onderdeel van ons werk.

In het voorjaar van 2022 werd de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van prebasis-materiaal van fruitgewassen overgeheveld naar de nieuw opgerichte stichting Clean Fruit Plants in Horst. Naktuinbouw neemt geen deel in deze stichting. De komende jaren, tot en met december 2025, blijft de stichting nog van ondersteuning en faciliteiten van Naktuinbouw gebruik maken, totdat een voldoende sterke positie is ontwikkeld om geheel met eigen faciliteiten te kunnen werken.

Verwacht wordt dat het inbouwen van ziekteresistenties een belangrijke strategie zal worden van bedrijven om daarmee te trachten het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terug te kunnen dringen. Van Naktuinbouw wordt ondersteuning verwacht in het ontwikkelen van praktisch goed toepasbare beoordelingsstechnieken. Het bestuur besloot in december 2023 om een bedrag van € 1,7 miljoen te investeren in het realiseren van klimaatcellen om die testen te kunnen doen.

Stand van zaken per balansdatum

Het Eigen Vermogen per 31-12-2023 bedraagt, inclusief het verwerkte negatieve exploitatiesaldo 2023, € 12.143.000. Het balanstotaal is € 20.507.000.

Kengetallen	2023	2022	2021	2020	2019
x € 1.000					
Omzet	36.939	38.371	35.097	33.066	30.807
Resultaat na belasting	-2.548	596	1.063	552	-415
Balans	20.507	24.271	25.945	23.035	26.480
Solvabiliteit	59,2%	60,5%	54,3%	56,6%	47,1%
Liquiditeit	1,1	1,5	1,3	1,3	1,7

De solvabiliteit (59,2%) is voldoende en valt binnen het door het Bestuur van Naktuinbouw geformuleerde gewenste niveau (ondergrens 40%). De liquiditeit staat, gezien de laatste ontwikkelingen, met een ratio van 1,1 onder druk. Het nadelige exploitatiesaldo 2023 en de relatief hoge investeringen zijn daar de belangrijkste oorzaken van. Er zijn maatregelen genomen om de liquiditeitspositie structureel te gaan monitoren en verbeteren.

Doelmatigheid

Naktuinbouw valt sinds 1 januari 2010 onder de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen. De Kaderwet ZBO schrijft vijfjaarlijkse evaluaties voor. Eind 2022 is op initiatief van de minister door het onderzoeksbureau Ecorys de evaluatie gestart en in 2023 werd een beoordelingsrapport opgeleverd. Op 22 december 2023 heeft Minister Adema van LNV in een brief aan de Tweede en Eerste Kamer de uitkomsten van dit onderzoek gecommuniceerd. Hierin is opgenomen dat naar zijn oordeel Naktuinbouw doeltreffend en doelmatig opereert. Het functioneren van Naktuinbouw wordt daarnaast besproken in het halfjaarlijks aansturingsoverleg tussen het Ministerie en Naktuinbouw.

Risicomanagement

Governance

Als privaatrechtelijke ZBO worden de activiteiten van Naktuinbouw vrijwel volledig gefinancierd uit bij opdrachtgevers in rekening gebrachte tarieven. Er is sprake van redelijke tariefstabiliteit. De jaarlijkse aanpassingen lagen de afgelopen 10 jaar meestal rondom inflatiecorrectiecijfers. De aard en omvang van taken van Naktuinbouw is voor een aanzienlijk deel direct gerelateerd aan wet en regelgeving. Politieke en overheids-maatschappelijke beslissingen, op nationaal en Europees niveau, zijn zeer relevant en bepalend voor de omvang en inhoud van het werkpakket. Naktuinbouw volgt en anticipeert op de ontwikkelingen in de sector. Naktuinbouw heeft aandacht voor ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en doet er alles aan om toekomstig talent aan zich te kunnen binden. Het personeelsverloop is beperkt en stabiel, daarnaast lukt het om de meeste vacatures tijdig in te vullen, waarbij we wel zien dat het voor bepaalde functies steeds moeilijker zal worden. Het ziekteverzuim over 2023 bedroeg 4,8%, hetgeen wat hoger is dan het gemiddelde van de afgelopen 5 jaar (circa 4,6%), maar waarmee overigens wel de maatschappelijke trend zichtbaar is. Naktuinbouw voldoet aan de vereisten uit de WNT.

Operationeel

Naktuinbouw heeft een uitgebreid kwaliteitssysteem. Wij zijn gecertificeerd voor ISO 9001:2015 en geaccrediteerd voor NEN-EN-ISO/IEC 17020:2012 en 17025:2005. Daarnaast heeft het laboratorium een ISTA accreditatie voor zaadanalyse. Voor het werk m.b.t. DUS onderzoek hebben we een 'CPVO-entrustment'. De fytosanitaire gerelateerde export werkzaamheden vallen onder het tweedelijns toezicht door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Naast de beoordeling door de externe partijen voeren wij zelf interne audits uit. Wij hebben, conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming, een privacy-officer. Operationele risico's in de uitvoering van werkzaamheden zijn in beeld. Calamiteiten zoals het optreden van plotselinge aantastingen met ernstige ziekten in de door Naktuinbouw gekeurde en geïnspecteerde monsters of gewassen worden via genoemde kwaliteitssystemen gemitigeerd. Mogelijke risico's zijn, met de daarbij behorende beheersmaatregelen, in kaart gebracht. Met de NVWA en het ministerie van LNV werd op 29 september 2023 een meerjarige overeenkomst inzake de uitvoering van fytosanitaire inspecties ondertekend. In de overeenkomst zijn de uit te voeren werkzaamheden beschreven en zijn wederzijdse verplichtingen en verantwoordelijkheden bij uitvoering, toezicht daarop en handhaving beschreven

Beheersing risico's

Het management van Naktuinbouw is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar activiteiten en dienstverlening. Het management heeft in 2022 een risicoanalyse opgesteld waaruit naar voren kwam dat o.a. de onderwerpen onafhankelijkheid en informatiebeveiliging aandacht vragen. Deze risico's hebben sindsdien extra aandacht. De focus ligt op het gebied van onafhankelijk opereren, voorkomen van fraude & lekken van data en informatiebeveiliging. Deze onderwerpen met bijbehorende beheersmaatregelen staan hoog op de management agenda. Risicobeheersing wordt meegenomen in onze directiebeoordeling en is ook onderwerp van gesprek in de auditcommissie en bestuur.

Onafhankelijk opereren is één van onze kernwaarden. Wij stellen alles wat binnen onze mogelijkheden ligt in werking, om te voorkomen dat aan de onafhankelijke positie (status A volgens ISO 17020) van Naktuinbouw afbreuk wordt gedaan, of dat mogelijke schijn van belangenverstremgeling en/of partijdigheid zou kunnen ontstaan. Eventuele nevenfuncties van onze bestuursleden zijn openbaar. Onze medewerkers verklaren welke nevenactiviteiten zij verrichten die worden op eventuele strijdigheid met de functie binnen Naktuinbouw beoordeeld. De medewerkers hebben allen de eed of belofte afgelegd, en hiermee verklaart men dat men handelt conform ons gedragskompas. De gedragscode is opgenomen in onze e-learning omgeving én onderwerp van gesprek tijdens de functionerings- en beoordelingsgesprekken. Deze gesprekken geven ons géén aanwijzingen voor mogelijke fraude en/of beschuldigingen van fraude.

Informatiebeveiliging en geïntegreerde beveiliging van de ICT infrastructuur is een proces waar wij zeer actief aan werken. Wij hebben gekozen voor een verdiepte inrichting met meerdere lagen van beveiliging. Vanuit de jaarlijkse accountantscontrole en IT audit (laatst uitgevoerd in november 2023) blijkt dat de ICT gerelateerde processen en procedures, de toegangsbeveiliging en functiescheiding op goed niveau zijn ingericht. Risico's van cyberaanvallen (ransomware /hacken) liggen voor bedrijven en organisaties steeds meer op de loer. Aan preventie en bewustmaking van de medewerkers wordt door Naktuinbouw veel aandacht besteed, maar de risico's lijken toe te nemen. Nog meer aandacht voor dit punt is cruciaal voor een goede bedrijfsvoering en het waarborgen van continuïteit van processen en van de organisatie. Hiervoor hebben wij een ICT en informatiebeveiligingsplan opgesteld. In 2023 zijn diverse technische acties uitgevoerd o.b.v. het 'CIS controls framework for ICT and information security'. Hieruit volgen concrete beheersmaatregelen m.b.t. de inrichting van de ICT security. Een belangrijk onderdeel daarin is aandacht voor de zwakste schakel in de ICT security keten: wijzelf. De gedragscomponent krijgt vanaf heden de volle aandacht.

Arbeidsmarkt: Naar verwachting blijft de krapte op de arbeidsmarkt ook de komende jaren nog wel voortbestaan. Behoudens enkele hele specifieke functies (vooral ICT en IV) is het ons nog steeds gelukt om vacatures tijdig in te vullen. Toch blijft dit een belangrijk aandachtspunt. Met onze speerpunten van goede arbeidsvoorwaarden én goed werkgeverschap proberen wij de medewerkers aan onze organisatie te (blijven) binden.

Continuïteit

Naktuinbouw is een stichting zonder winstoogmerk. Via tarieven voor de uitgevoerde werkzaamheden worden de gemaakte kosten vergoed. Dit doen wij op basis van het kostenmaker-kostendragerprincipe. Beleidsuitgangspunten zijn dat elke afdeling en binnen de afdeling keuringen elke keuringssector verantwoordelijkheid draagt voor de eigen financiële exploitatie. De tariefsopbouw is inzichtelijk en via tarieven wordt ook de verbetering en innovatie van eigen werkprocessen en werkmethoden bekostigd. De tarieven worden vastgesteld door het bestuur. De wettelijke tarieven worden daarna goedgekeurd door de Minister van LNV.

De jaarrekening is opgemaakt op basis van de veronderstelling van continuïteit. De directie van Naktuinbouw heeft als doel om de continuïteit van haar dienstverlening te waarborgen. Hierbij worden zowel operationele als financiële aspecten in ogenschouw genomen. Er is een meerjarenplan vastgesteld waarin de kernprocessen en de continuïteit daarvan nauwlettend worden gevolgd. De financiële gevolgen worden daarbij zo goed mogelijk ingeschat en worden in een meerjarenbegroting tot uitdrukking gebracht. 2023 was voor Naktuinbouw financieel een lastig jaar. De omvang van werkzaamheden stond onder druk met als gevolg een negatief resultaat uit reguliere bedrijfsvoering van 2,3 miljoen. Dat heeft effect op de financiële kengetallen. De belangrijkste kengetallen in het kader van de continuïteitsveronderstelling zijn ultimo 2023 als volgt

- Resultaat na VPB: € 2,5 miljoen negatief (2022: € 596.000 positief)
- Solvabiliteit: 59,2% (2022: 60,5%) en Liquiditeit: Current ratio: 1,1 (2022: 1,5)

Daarmee wordt de liquiditeitspositie als onvoldoende gezien. Met name in het begin van het jaar, als er nog weinig bijdragen voor werkzaamheden kunnen worden gefactureerd, is extra aandacht voor de liquiditeitspositie nodig. Naast een aantal reeds genomen mitigerende maatregelen om de liquiditeitspositie op korte termijn te verbeteren wordt in 2024 ingezet op een aantal structurele maatregelen. Deze maatregelen betreffen enerzijds een zakelijker debiteurenbeheer, anderzijds de ambitie om voorschotbetalingen te organiseren vanuit onze opdrachtgevers en klanten. Ook wordt de mogelijkheid van ‘schatkistbankieren’ verkend.

Naktuinbouw maakt voor de bedrijfsauto's gebruik van full operational lease. Zij heeft verder geen langlopende financieringskredieten. Op basis van het resultaat 2023 gedane en verwachte benodigde investeringen heeft Naktuinbouw aan het begin van 2024 behoefte aan externe financiering. Door het aangaan van een rekening courant faciliteit is daartoe een mogelijkheid gecreëerd. Op grond hiervan is de directie van mening dat de continuïteit van Naktuinbouw is gewaarborgd.

De oplopende rente gaat een factor van betekenis worden bij ons toekomstige investeringsprogramma, zeker nu we aan de vooravond staan van enkele omvangrijke investeringen. Ook zijn veel activa volledig afgeschreven en maken derhalve geen onderdeel uit van de exploitatie. In de toekomst zal bij de vervanging van deze activa rekening gehouden moeten worden met extra kosten.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Naktuinbouw heeft een eigen arbeidsvoorwaardenpakket. Drie tuinbouw-CAO's (tuinzaden, glastuinbouw en open teelten) vormen het referentiekader voor de ontwikkeling van primaire arbeidsvoorwaarden. Het diversiteit- & inclusiebeleid is vast gesteld. Hierin staat de concrete doelstelling om een afspiegeling van de samenleving te zijn. Dat richt zich naast een evenwichtige genderverhouding binnen het management ook op andere aspecten. Verder hebben we ook inclusievere arbeidsvoorwaarden opgenomen. We lieten in 2023 ook de risico's op gevaarlijke stoffen beoordelen. Zo is de alcohol voor reiniging vervangen, is een digitaal stoffen registratiesysteem ingevoerd en een gevaarlijke stoffen beleid vastgesteld. We hielden een kleine meting volgend op het medewerkers-belevingsonderzoek. De onderwerpen waren: werkdruk, informatievoorziening en continue verandering. We zagen een kleine verbetering in het eerste punt, maar ze krijgen alle drie nog meer aandacht om tot verbetering te komen.

Verduurzaming

Wij vullen sinds 2017 de milieubarometer in. Dit is een online monitoringsinstrument. Naktuinbouw gebruikt de milieubarometer om de CO₂- en milieu-impact in kaart te brengen. Hiermee kan tevens worden beoordeeld of aan de doelstelling van 5% reductie CO₂ uitstoot is voldaan. Er wordt gerapporteerd op de volgende thema's: elektriciteit; brandstof & warmte; water & afvalwater; bedrijfsafval; gevaarlijk afval; woon-werkverkeer; zakelijk verkeer; mobiele werktuigen; papier (& grondstoffen) en CO₂-compensatie. De rapportage over 2023 wordt in het voorjaar van 2024 verwacht. Verduurzaming is een belangrijk uitgangspunt in ons accommodatieplan én inkoopbeleid. In 2024 gaan we alle duurzaamheidsinitiatieven in kaart brengen en bundelen. Vanuit deze positie kunnen we ons plan van aanpak verder aanscherpen om de doelstellingen voor 2030 te behalen.

Aanpassing organisatiestructuur

In het kader van de Toekomstige Organisatiestructuur Naktuinbouw (TON) is in 2022 gestart met de uitvoering van het daarvoor opgestelde transitieplan. In 2023 is aan de afronding daarvan veel aandacht besteed en zijn de benodigde voorbereidingen voor implementatie getroffen. Vanaf 1 januari 2024 wordt vanuit een nieuwe organisatie- opzet gewerkt. We streven met deze implementatie van structuurverandering naar versterking van de wendbaarheid, flexibiliteit en klantgerichtheid van de organisatie, waar processen slim zijn ingericht en er structureel aandacht komt voor het verbeteren en vernieuwen van ons werk. Ook gaan we meer investeren in innovatie en gaan we onze kennis en ontwikkeling daarvan nadrukkelijker op de voorgrond plaatsen. In 2024 zal veel aandacht besteed worden aan de ontwikkeling van onze medewerkers en de teams waarin zij samenwerken in het kader van meer zelforganisatie.

Wat verder in 2024

In november 2023 werden de begroting en tarieven voor 2024 door het bestuur vastgesteld. In december volgde goedkeuring door de minister van LNV. Per saldo gaan wij uit van een kostendekkende exploitatie uit normale bedrijfsvoering. Ter dekking van onze programmakosten is in 2024 nog wel een onttrekking van € 500.000 uit onze algemene reserve begroot.

Er is op dit moment veel aan de hand in de wereld waardoor economische voorspellingen lastig te maken zijn. Dat geldt uiteraard ook voor de Tuinbouwsector. Wij zijn in de begroting prudent geweest met onze aannames als het gaat om de omvang van ons werk. Het is belangrijk om in 2024 keuzes te maken want we hebben in 2023 voor bepaalde werkzaamheden een terugval van de werkzaamheden en dus inkomsten gezien. Het gaat hierbij vooral om onze laboratorium activiteiten waar een afname in het aantal toetsen is te zien. Hieraan ligt een mix aan redenen ten grondslag die in ieder geval aanleiding geven om met een gerichte aanpak de kwetsbaarheid van deze werkzaamheden te verminderen.

Ondanks een dalende inflatie eind 2023 blijft de onzekerheid met betrekking tot vooral de kosten van energie een belangrijk aandachtspunt voor ons zelf en de sector.

Wij willen als organisatie onze ambities waar maken en richten hiervoor enkele programma's in. Dit betreft o.a. de programma's; Klantprocessen, de Toekomstige Organisatie Naktuinbouw en Informatievoorziening. Het verder ontwikkelen van digitalisering en ICT is hiervoor onontbeerlijk. Deze programma's zijn nodig om onze strategische doelen, klantgericht, slimmer werken en ontwikkeling medewerkers, te kunnen realiseren en te verbeteren. Wij zullen hier extra in moeten investeren. Genoemde programma's betreffen grote veranderingstrajecten en zijn geen onderdeel van ons reguliere werk en vallen buiten de tarieven. Hiervoor spreken we de algemene reserve aan. Onze algemene bedraagt meer dan 50% van het balanstotaal. In totaliteit wordt er in 2024 een bedrag van € 500.000 t.b.v. programma's rechtstreeks t.l.v. de algemene reserve gebracht.

Als gevolg van de inflatie zijn de kosten de afgelopen twee jaar aanzienlijk gestegen. Derhalve zijn de tarieven 2024 met circa 11% verhoogd.

Voor heel Naktuinbouw betekent dat in 2024 in de begroting (bij een grofweg gelijkblijvende omvang van de werkzaamheden) rekening is gehouden met een in totaal gelijkblijvende formatieomvang van 338 fte.

Toekomst 2024-2028

Het meerjarenplan 2024-2028 is door het bestuur in november 2023 vastgesteld. De tuinbouwsector is na een aantal goede jaren m.b.t. afzet en prijsvorming in 2022 in een sfeer van onzekerheid en grote bezorgdheid terecht gekomen. Vanwege o.a. de oorlog in Rusland-Oekraïne zijn de energieprijzen in 2022 sterk opgelopen. In 2023 gingen de prijzen weer omlaag en ontstond weer een iets stabielere situatie. De internationale logistiek is onder druk komen te staan en nog steeds zijn enkele afzetmarkten niet of moeilijk te beleveren. Bovendien is sprake geweest van twee jaren met een hoge inflatie. En daar bovenop komt dat de klimaatdiscussies en de noodzaak tot verduurzaming nu heel nadrukkelijk en met urgentie op de maatschappelijke en sectorale agenda zijn gekomen.

De tuinbouwsector en zeker het onderdeel dat zich bezig houdt met de productie en handel in teeltmateriaal, heeft een heel degelijke basis in Nederland en stond er voor de crisisperiode sterk voor. Het reactievermogen en aanpassingsvermogen van veel bedrijven is van oudsher in deze sector sterk. Ondanks de moeilijke periode die er de tweede helft 2022 en in 2023 voor veel bedrijven was, wordt op de langere termijn (vanaf 2024) verwacht dat de sector zich aan “het nieuwe normaal” zal aanpassen. Wellicht met een verandering van geteeld sortiment, een andere jaarrond planning, een wezenlijke verduurzaming en/of veranderende afzetmarkten. In zowel Bloemisterij, Boomkwekerij en Groentegewassen wordt, na enige productiet terugloop in 2023, een daarna bestendige licht groeiende omvang verwacht.

Voor teeltmateriaalproductie vanaf 2024 schatten we de groei in volume in op 2% per jaar. De bedrijven gaan voort op de ingeslagen weg om zelf te beschikken over betere eigen kwaliteits-systemen en interne waarborging. Op die basis ontwikkelde Naktuinbouw “erkenningssystemen en modules”. Het gebruik daarvan zal jaarlijks stevig gaan groeien en voorzien wordt dat circa 5% per jaar vermindering van Naktuinbouw inzet voor fysieke gewascontroles mogelijk is en dat dit ook het geval is bij zendings-inspecties onder gelijktijdige introductie van toezicht en audit systemen.

Het wereldwijd geteelde rassensortiment staat aan de vooravond van ook grote veranderingen. De vanuit verduurzamingsprogramma's en wetgeving voortkomende eisen aan de land- en tuinbouw vragen om een sortimentsverandering. Het overgrote deel van de producenten in zowel de biologische als ook de reguliere land- en tuinbouw heeft behoefte aan nieuwe rassen. Nog veel meer zullen ziekteresistenties meer bestand tegen abiotische stress (w.o. hitte, droogte of juist te veel water), effectievere benutting meststoffen en ook gezondheidsaspecten in veel voedselgewassen een nadrukkelijker rol gaan spelen. Binnen de EU ligt er sinds juli 2023 een wetgevingsvoorstel op tafel waarmee de toepassing van zogenaamde NBT's (New Breeding Techniques) aan vereenvoudigde voorwaarden zal moeten gaan voldoen. Als dit voorstel daadwerkelijk wetgeving wordt, wordt daarmee een flinke impuls van rasontwikkeling in de EU verwacht. Ook verandert het mondiale speelveld DUS onderzoek, door meer internationale overnames van rapporten, toepassing nieuwe technologie om eigenschappen vast te stellen en door versnelling van de procedures. In ons meerjarenperspectief gaan we vanaf 2024 uit van een jaarlijkse lichte groei van 1% van het aantal aangemelde via DUS te onderzoeken rassen.

De al vele jaren zichtbare aanscherping van internationale handelseisen, met name ook op fyto-sanitair gebied, blijft voortgaan. Onder druk van de steeds strengere eisen op terrein gebruiksmogelijkheden van pesticiden worden handelseisen, importeisen en verwachtingen van afnemers met het jaar scherper. Visuele beoordeling als basis, maar in toenemende mate aangevuld met zekerheden op basis van monsteronderzoek met steeds gevoeliger (o.a. DNA/NGS gebaseerde) test-technieken en beoordelingen van de ziekte-vrijheid van de productieomgeving waar het materiaal vandaan komt. Werkelijk een enorme uitdaging voor de bedrijven en ook voor Naktuinbouw. Bijblijven met gevalideerde testtechnieken, aanbieden van een zeer breed pakket, waarborgen dat de technieken die gebruikt worden “biologisch relevant” zijn en een goed servicelevel blijven bieden zijn voor Naktuinbouw grote uitdagingen. Het laboratorium zet in op om, in de planperiode, de status Nationaal Referentie Laboratorium te verwerven.

M.b.t. laboratoriumtoetsen gaat Naktuinbouw uit van een toename van het aan ons aangeboden hoeveelheid monsters van circa 2% per jaar, waarbij een steeds groter aandeel PCR bepalingen. Daarbij is er rekening mee gehouden dat (ook via deelname aan erkenningssystemen als NAL, ELITE en ASLN) een grotere hoeveelheid monsters door (grotere) bedrijven in de eigen laboratoria getest zal gaan worden. Die ontwikkeling wordt door Naktuinbouw gestimuleerd.

De totale omvang van de organisatie neemt door o.a. inzet op digitalisering en robotisering naar verwachting in de komende jaren af bij grofweg gelijkblijvende omvang van de activiteiten van de begrote 338 fte in 2024 naar circa 304 fte in 2027.

In control statement

Mede namens de voorzitter en de leden van het bestuur spreken wij onze dank uit aan alle medewerkers voor hun inzet en geleverde inspanningen. Wij kunnen verklaren dat Naktuinbouw in control is. In control, zoals bedoeld in het Normenkader voor financieel beheer en intern toezicht.

Hoogachtend,
Directie Naktuinbouw

w.g.

dhr. drs J. Meiling

dhr. S. Schuijt MSc

B. OVERZICHT KENGETALLEN

1. Toelichting op de exploitatierekening (bedragen in € 1.000)

	2023	%	2022	%
Opbrengsten				
Keuringen	17.551	47,5	17.533	45,7
Laboratoria	9.714	26,3	10.390	27,1
Rassenonderzoek	9.274	25,1	9.874	25,7
Overige opbrengsten	400	1,1	574	1,5
Totale opbrengsten	36.939	100,0	38.371	100,0
Kosten (en uitgedrukt in % van de omzet)				
Personeelskosten	28.777	77,9	26.740	69,7
Huisvestingskosten	2.156	5,8	1.787	4,7
Afschrijvingen	1.669	4,5	1.765	4,6
Materiaal- en projectkosten	2.701	7,3	2.959	7,7
Overige kosten	4.964	13,4	4.282	11,2
Totale kosten	40.267	109,0	37.533	97,8
Bedrijfsresultaat	-3.328	-9,0	838	2,3
Rentebaten	18	0,0	1	0,0
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting	-3.310	-9,0	839	2,2
Belasting uit gewone bedrijfsuitoefening	762	2,1	-222	-0,6
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belasting	-2.548	-6,9	617	1,6
Rentelasten	0	0,0	-21	-0,1
Resultaat na belastingen	-2.548	-6,9	596	1,6
Personeelskosten		%		%
Lonen en salarissen	21.455	100,0	20.003	100,0
Sociale lasten	3.339	15,6	3.294	16,5
Pensioenlasten	2.618	12,2	2.356	11,8
Diverse personeelskosten	1.366	6,4	1.088	5,4
	28.778	134,1	26.741	133,7
Personeelsbezetting		2023		2022
Over het gehele boekjaar was de personeelsbezetting (vast, tijdelijk en inhuur o.b.v. full-time equivalent) als volgt:				
Laboratoria		106,4		100,7
Keuringen		102,5		102,9
Rassenonderzoek		71,0		68,8
Opleidingen		3,4		2,8
Bestuursbureau		2,0		2,0
Management en ondersteuning		54,0		52,2
		339,3		329,4

Per 31-12-2023 had Naktuinbouw 391 personeelsleden in dienst (excl. inhuur). Per 31-12-2022 was dit aantal 387.

B. OVERZICHT KENGETALLEN

2. Toelichting op de financiële positie (bedragen in € 1.000)

	31-12-2023	31-12-2022
Eigen vermogen	12.143	14.691
Vreemd vermogen	8.363	9.580
Totaal vermogen	20.506	24.271

Solvabiliteit

Eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het totale vermogen	59,2%	60,5%
Verhouding eigen vermogen / vreemd vermogen	1,5	1,5

Liquiditeit

Current ratio - Verhouding vlottende activa t.o.v. kort lopende schulden	1,1	1,5
--	-----	-----

Werkkapitaal	31-12-2023	31-12-2022
Beschikbaar op korte termijn:		
Vorraden	1.069	783
Vorderingen	6.554	5.855
Liquide middelen	931	7.137
	8.554	13.775
Af: Schulden op korte termijn	7.863	9.136
Werkkapitaal	691	4.639
Mutatie in het werkkapitaal	-3.948	1.528

Staat van herkomst en besteding van middelen

Herkomst der middelen:		
Resultaat volgens het exploitatie overzicht	-2.548	
Afschrijvingen	1.658	
Cash-flow	-890	
Afname van de voorzieningen	56	
		-834
Bestedingen van de middelen:		
Investerings minus desinvesteringen	2.934	
Langlopende vordering (lening u/g)	180	
		3.114
Mutatie werkkapitaal		-3.948

JAARREKENING

1. BALANS PER 31 DECEMBER 2023

(na voorstel resultaatbestemming)

	31 december 2023	31 december 2022
ACTIVA		
bedragen in euro's		
MATERIËLE VASTE ACTIVA		
Onroerende zaken en installaties	8.921.248	7.958.895
Machines en inventaris	2.661.965	2.502.747
Wagenpark	32.328	35.112
Niet aan bedrijfsuitoefening dienstbaar	<u>157.537</u>	<u>0</u>
	11.773.079	10.496.754
FINANCIËLE VASTE ACTIVA		
Langlopende vordering	180.000	0
VLOTTENDE ACTIVA		
VOORRADEN	1.068.722	782.308
VORDERINGEN		
Debiteuren	4.158.542	4.325.559
Nog te factureren	414.731	593.269
Vennootschapsbelasting	713.648	190.983
Belastingen en sociale lasten	599.982	0
Vooruitbetaalde kosten	568.166	700.213
Overige vorderingen	99.076	44.883
	<u>6.554.145</u>	<u>5.854.907</u>
LIQUIDE MIDDELEN	930.942	7.137.498
	<u>20.506.888</u>	<u>24.271.466</u>

	<u>31 december 2023</u>	<u>31 december 2022</u>
PASSIVA		
bedragen in euro's		
EIGEN VERMOGEN		
Stichtingskapitaal	136	136
Egalisatie reserve	14.691.312	14.095.260
Exploitatiesaldo	-2.548.054	596.052
	<u>12.143.258</u>	<u>14.691.312</u>
	12.143.394	14.691.448
VOORZIENINGEN		
Jubileumuitkeringen	500.633	444.300
	<u>500.633</u>	<u>444.300</u>
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Schulden inzake pensioenen	710.051	635.305
Belastingen en sociale lasten	1.747.225	2.450.493
Crediteuren	1.255.574	1.089.007
Overige schulden	3.359.628	3.045.303
	<u>7.072.478</u>	<u>7.220.108</u>
VOORUITONTVANGEN BEDRAGEN		
Vooruit gefactureerd	790.383	1.915.610
	<u>7.862.861</u>	<u>9.135.718</u>
	<u><u>20.506.888</u></u>	<u><u>24.271.466</u></u>

2. WINST- EN VERLIESREKENING OVER HET BOEKJAAR 2023

bedragen in euro's

	Realisatie 2023	Begroot 2023	Realisatie 2022
Opbrengsten			
Keuringen	17.550.508	17.899.000	17.533.545
Laboratoria	9.714.055	11.221.000	10.389.971
Rassenonderzoek	9.274.317	9.561.000	9.873.753
Overige opbrengsten	399.655	577.000	573.779
	<u>36.938.535</u>	<u>39.258.000</u>	<u>38.371.048</u>
Kosten			
Lonen en salarissen	21.454.703	20.871.000	20.002.561
Sociale lasten	3.338.644	3.800.000	3.293.596
Pensioenlasten	2.617.828	2.614.000	2.356.133
Diverse personeelskosten	1.366.143	1.237.000	1.087.916
	<u>28.777.318</u>	<u>28.522.000</u>	<u>26.740.206</u>
Personeelskosten			
Huisvestingskosten	2.156.018	2.091.000	1.786.736
Afschrijvingen	1.668.700	1.780.000	1.764.543
Autokosten	1.019.377	950.000	967.664
Kantoorkosten	2.408.401	2.409.000	1.896.335
Communicatiekosten	178.564	204.000	150.851
Materiaalkosten	2.385.215	2.345.000	2.563.133
Algemene kosten	1.301.089	1.386.000	1.291.292
Projectkosten	315.897	310.000	395.720
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	56.625	45.000	-23.304
Onvoorzien	0	192.000	0
	<u>11.489.886</u>	<u>11.712.000</u>	<u>10.792.970</u>
Overige bedrijfskosten			
	<u>40.267.204</u>	<u>40.234.000</u>	<u>37.533.176</u>
Bedrijfsresultaat	-3.328.669	-976.000	837.872
Rentebaten	18.577	0	1.512
Rentelasten	0	-24.000	-21.008
	<u>-3.310.092</u>	<u>-1.000.000</u>	<u>818.376</u>
Resultaat voor belastingen			
Saldo vennootschapsbelasting	762.038	0	-222.324
	<u>-2.548.054</u>	<u>-1.000.000</u>	<u>596.052</u>
Resultaat na belastingen	-2.548.054	-1.000.000	596.052

3. KASSTROOMOVERZICHT (bedragen x € 1.000)

	2023	2022
Operationele activiteiten:		
Exploitatiesaldo	-2.548	596
Afschrijving	1.658	1.765
Boekresultaat buiten gebruik gestelde activa	11	0
	<u>1.669</u>	<u>1.765</u>
	-879	2.361
Mutaties in de voorzieningen:		
Jubileumuitkering	56	58
Voorziening overig	0	0
	<u>56</u>	<u>58</u>
Totaal uit exploitatie	56	58
Kasstroom uit exploitatie:	-823	2.419
Mutaties in het werkkapitaal:		
Voorraden	286	-73
Overige vorderingen	54	-51
Crediteuren	-167	224
Belastingen en sociale lasten (vorderingen)	600	0
Pensioenlasten	-75	-62
Vennootschapsbelasting	523	24
Debiteuren en nog te factureren	-346	704
Belastingen en sociale lasten (schulden)	703	226
Overige schulden	-314	1.679
Vooruitbetaalde kosten	-132	442
Vooruit gefactureerd	1.125	261
	<u>2.257</u>	<u>3.374</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten:	-3.080	-955
Investeringsactiviteiten		
Investeringsactiviteiten	-2.957	-926
Desinvesteringen in vaste activa	11	35
	<u>-2.946</u>	<u>-891</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-2.946	-891
	-6.026	-1.846
Kasstroom uit financieringsmutaties		
Verstrekken langlopende lening	-180	0
	<u>-180</u>	<u>0</u>
Netto kasstroom	-6.206	-1.846
Geldmiddelen per 1 januari	7.138	8.984
	<u>931</u>	<u>7.138</u>
Geldmiddelen per 31 december	931	7.138

4. GRONDSLAGEN VAN DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

Activiteiten

De Stichting Nederlandse Algemene Kwaliteitsdienst Tuinbouw bewaakt en bevordert de kwaliteit van producten, processen en ketens in de tuinbouw. Naktuinbouw staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41150707 en is statutair gevestigd te Roelofarendsveen.

Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Schattingen

De leiding van Naktuinbouw bepaalt op basis van grondslagen en regels welke schattingen essentieel zijn voor de jaarrekening. De feitelijke uitkomsten kunnen van deze schattingen afwijken.

Leasing

Met ingang van 2019 is voor bedrijfsauto's fasegewijs overgegaan van zelf aanschaffen naar leasing. Wij maken gebruik van full operational lease.

Financiële instrumenten

De grondslagen voor financiële instrumenten worden afzonderlijk toegelicht. Naktuinbouw heeft geen afgeleide financiële instrumenten. De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal een A-rating hebben

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

4. GRONDSLAGEN VAN DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

Waardering vindt plaats tegen de aanschaffingsprijs verminderd met lineaire afschrijvingen, welke gebaseerd zijn op de geschatte economische levensduur en berekend over de aanschaffingsprijs. Voor zover van toepassing, zijn de in verband met de oorspronkelijke investering ontvangen subsidies in mindering gebracht op de aanschaffingsprijs. In het jaar van aanschaf wordt naar tijdsgelang afgeschreven. Op grond wordt niet afgeschreven. Kosten voor groot onderhoud worden geactiveerd op basis van de componentenbenadering. Over deze geactiveerde bedragen wordt met ingang van 2020 afgeschreven op basis van de geschatte levensduur van de afzonderlijke componenten.

Financiële vaste activa

De langlopende vordering bestaat uit een verstrekte lening aan derden. Deze vordering is gewaardeerd tegen nominale waarde. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen.

Voorraden

Waardering geschiedt tegen verkrijgingsprijs waarbij de kostprijsmethode fifo wordt gehanteerd.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid.

Voorziening jubileumuitkering

De voorziening jubilea uitkering is bepaald op basis van contante waarde. Bij de berekening is rekening gehouden met blijfkansen en salarisstijgingen. De gehanteerde disconteringsvoet is 3% (in 2022 1%).

Overige voorziening

Deze voorzieningen wordt gewaardeerd tegen de nominale waarde van de geschatte verplichting en betreft een mogelijk te betalen bedrag inzake een te verwachten aansprakelijkheid.

Latente belastingverplichtingen

De voorziening latente belastingverplichting betreft latent verschuldigde vennootschapsbelasting over het verschil tussen bedrijfseconomische en fiscale waarde van de materiële vaste activa en enkele voorzieningen berekend tegen de contante waarde van het thans geldende tarief. Deze is gesteld op 10%.

Lang- en kortlopende schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

Overige activa en passiva

Waardering vindt plaats tegen de nominale waarde.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De Beleidsregels toepassing WNT zijn als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

4. GRONDSLAGEN VAN DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING

Grondslagen voor waardering van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Opbrengsten worden verantwoord indien alle belangrijke risico's met betrekking tot de diensten zijn overgedragen aan de afnemer. Kosten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar worden in acht genomen, indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. De overige baten en lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop deze betrekking hebben.

Opbrengsten

Opbrengsten uit het verlenen van diensten worden opgenomen in de omzet tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding, na aftrek van kortingen. Opbrengsten uit hoofde van verleende diensten worden in de winst-en-verliesrekening als omzet opgenomen naar rato van het stadium van voltooiing van de transactie op verslagdatum. Het stadium van voltooiing wordt bepaald aan de hand van beoordelingen van de verrichte werkzaamheden van de totaal te verrichten dienstverlening.

Personeelskosten

Lonen en salarissen

De beloningen van het personeel worden als last in de winst en -verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Vooruitbetaalde bedragen worden opgenomen als overlopende activa. Voor beloningen met opbouw van rechten wordt rekening gehouden met de verwachte lasten gedurende het dienstverband.

Sociale lasten

Sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan de belastingautoriteit.

Pensioenen

De pensioenregeling is per 1 januari 2015 op vrijwillige basis ondergebracht bij een pensioenfonds. Op deze pensioenregeling zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Rentebaten- en lasten

Dit betreft de op de verslagperiode betrekking hebbende van derden ontvangen en te ontvangen respectievelijk aan derden betaalde en te betalen rente.

Belastingen

Belastingen omvatten de over de verslagperiode verschuldigde en verrekenbare winstbelastingen en latente belastingen. De belastingen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen, behalve voor zover deze betrekking hebben op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen.

De belasting wordt berekend over het resultaat voor belastingen, rekening houdend met fiscaal compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren en vrijgestelde winstbestanddelen. Tevens wordt rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en -schulden.

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

ACTIVA

Materiële vaste activa

	Onroerende zaken en installaties	Machines en Inventaris	Wagen-park	Niet aan de bedrijfs-uitoefening dienstbaar	31 december 2023	31 december 2022
Boekwaarde per 1 januari	7.958.895	2.502.747	35.112	0	10.496.754	11.370.669
Investeringen	1.947.419	836.778	14.863	157.537	2.956.597	925.789
Afschrijvingen	975.667-	-675.946	-6.076	0	-1.657.688	-1.765.019
Desinvesteringen	95.489-	-271.593	-160.626	0	-527.708	-459.115
Afschr. op desinvesteringen	86.091	269.979	149.055	0	505.125	424.430
Overige waardeveranderingen	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december	8.921.248	2.661.965	32.328	157.537	11.773.079	10.496.754
Aanschafprijs	31.236.142	8.906.116	154.023	183.142	40.479.423	38.036.604
Cumulatieve afschrijvingen	-22.314.894	-6.244.150	-121.694	-25.605	-28.706.344	-27.539.850
Boekwaarde per 31 december	8.921.248	2.661.965	32.328	157.537	11.773.079	10.496.754

De afschrijvingspercentages bedragen:

Onroerende zaken en installaties

- Panden 4
- Verbouwingen en installaties 10
- Kassen 7-10

Machines en inventaris:

- Machines 10
- Inventaris 15
- Hardware, licenties en auto's 20

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

ACTIVA

	31 december 2023	31 december 2022
Langlopende vorderingen		
Stand per 1 januari	0	0
Lening u/g Vermeerderingstuinen - storting 18 januari 2023	200.000	0
Aflossingen gedurende boekjaar	-20.000	0
Stand per 31 december	<u>180.000</u>	<u>0</u>
De lening (met lineaire aflossing) heeft een looptijd van 10 jaar. De rente bedraagt 3%. Het kortlopende deel van de lening bedraagt € 20.000,-.		
Vorraden		
Laboratoriummaterialen	1.031.112	757.718
Labels en drukwerk	37.610	24.590
	<u>1.068.722</u>	<u>782.308</u>
Debiteuren		
Conform de debiteurenadministratie per 31 december	4.237.542	4.362.559
Af: Voorziening dubieuze debiteuren	-79.000	-37.000
	<u>4.158.542</u>	<u>4.325.559</u>
Nog te factureren		
Projecten	197.915	283.396
Audits en overige keuringen	140.430	186.907
DUS onderzoeken	72.052	118.587
Overig	4.334	4.379
	<u>414.731</u>	<u>593.269</u>
Vennootschapsbelasting (latentie)		
Grondslag latente belasting over:		
Grond	-995.269	-995.269
Onroerend goed	2.830.532	2.695.981
Stand per 31 december	<u>1.835.263</u>	<u>1.700.712</u>
Belastinglatentie 10% over stand per 31 december	183.526	170.071
Carry back 2022	514.771	0
Te verrekenen posten	15.351	20.912
	<u>713.648</u>	<u>190.983</u>
Belastingen en sociale lasten		
Reeds betaalde (terug te ontvangen) vennootschapsbelasting 2023	365.595	0
Vennootschapsbelasting carry back 2022	234.387	0
Vennootschapsbelasting (te vorderen)	<u>599.982</u>	<u>0</u>

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

ACTIVA

	31 december 2023	31 december 2022
Vooruitbetaalde kosten		
Overige vooruitbetaalde kosten	568.166	700.213
	<u>568.166</u>	<u>700.213</u>
Overige vorderingen		
Te ontvangen subsidies	53.544	20.202
Te ontvangen uitkeringen UWV	16.945	12.415
Overige vorderingen	28.587	12.266
	<u>99.076</u>	<u>44.883</u>
Liquide middelen		
Rabobank	930.623	7.133.479
Kas	319	4.019
	<u>930.942</u>	<u>7.137.498</u>

Alle vooruitbetaalde kosten en de overige vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar. De liquide middelen staan ter vrije beschikking.

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

PASSIVA

	31 december 2023	31 december 2022
Stichtingskapitaal		
Het stichtingskapitaal bleef ongewijzigd	136	136
Egalisatie reserve		
Stand per 1 januari	14.691.312	14.095.260
Af: Resultaat	-2.548.054	596.052
Stand per 31 december	12.143.258	14.691.312
Jubileumuitkeringen		
Stand per 1 januari	444.300	386.300
Bij: Dotatie	88.600	98.096
Af: Jubileumuitkeringen	-32.267	-40.096
Stand per 31 december (van dit saldo is € 57.000 kortlopend)	500.633	444.300
Schulden inzake pensioenen		
Premie pensioenregelingen	710.051	635.305
Belastingen en sociale lasten		
Loonbelasting en premie volksverzekeringen	1.110.259	1.154.963
Omzetbelasting	636.966	1.095.254
Vennootschapsbelasting	0	200.276
Stand per 31 december	1.747.225	2.450.493
Vennootschapsbelasting specificatie		
Betaalde voorlopige aanslag lopend boekjaar	0	-43.641
Nog te betalen vennootschapsbelasting lopend boekjaar	0	243.917
Stand per 31 december	0	200.276

5. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2023

PASSIVA

	31 december 2023	31 december 2022
Crediteuren		
Conform de crediteurenadministratie per 31 december	1.255.574	1.089.007
Overige schulden		
Vakantiedagen voorgaande jaren	1.317.000	1.188.000
Vakantiegeld	982.000	921.000
Vooruitontvangen subsidie	305.547	264.900
Diverse personeelskosten	210.945	197.252
Uitbesteed DUS onderzoek	195.495	141.563
Diverse kosten	348.641	332.588
	<u>3.359.628</u>	<u>3.045.303</u>
Vooruit gefactureerd		
DUS onderzoek	606.453	1.728.810
Projecten	155.430	158.300
Overig	28.500	28.500
Stand per 31 december	<u>790.383</u>	<u>1.915.610</u>

Alle vooruit gefactureerde posten hebben een resterende looptijd van korter dan een jaar.

Niet uit de balans blijkende informatie

Naktuinbouw heeft een totale huur- en leaseverplichting van € 2.162.196, hiervan vervalt € 879.389,- binnen één jaar en € 1.282.807,- tussen één en vijf jaar. Tevens zijn we op balansdatum voor een bedrag van € 266.386,- aan inkoopverplichtingen aangegaan.

6. TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING OVER HET BOEKJAAR 2023

OPBRENGSTEN

	Realisatie 2023	Begroot 2023	Realisatie 2022
Keuringen			
Bloemisterijgewassen	1.587.449	1.476.000	1.615.441
Boomkwekerijgewassen	3.499.575	3.529.000	3.533.280
Groentegewassen	6.798.065	6.975.000	6.691.991
Fytosanitaire inspecties ¹	4.620.478	4.847.000	4.639.301
Internationale systemen	1.044.941	1.072.000	1.053.532
	<u>17.550.508</u>	<u>17.899.000</u>	<u>17.533.545</u>
Laboratoria			
Routinematige onderzoeken	7.808.953	9.055.000	8.182.517
Toetscentrum	1.135.748	1.487.000	1.491.251
Diagnostiek	117.484	175.000	154.531
R&D	651.870	504.000	561.672
	<u>9.714.055</u>	<u>11.221.000</u>	<u>10.389.971</u>
Rassenonderzoek			
DUS groentegewassen	4.299.662	4.478.000	4.407.322
DUS landbouwgewassen	915.936	1.167.000	1.153.024
DUS siergewassen	2.123.666	2.272.000	2.401.154
Projecten	724.532	600.000	749.361
Overig	1.210.521	1.044.000	1.162.892
	<u>9.274.317</u>	<u>9.561.000</u>	<u>9.873.753</u>
Overige opbrengsten			
Opleidingen	366.023	550.000	539.435
Diversen ²	33.632	27.000	34.344
	<u>399.655</u>	<u>577.000</u>	<u>573.779</u>
Totaal opbrengsten	<u>36.938.535</u>	<u>39.258.000</u>	<u>38.371.048</u>
Subsidies			
In bovenstaande opbrengsten zijn incidentele subsidies opgenomen, ontvangen van Ministerie LNV.			
Keuringen			
Fytosanitaire inspecties - subsidie Brexit ¹	0	0	27.288
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>27.288</u>
Overige opbrengsten			
Subsidie tbv verplichting u/v Wet Openbaarheid van Bestuur ²	0	0	0
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>27.288</u>

¹ Het bedrag van € 27.288 heeft voor € 33.408 betrekking op 2022 en voor -€ 6.120 op de afwikkeling van 2021.

6. TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING OVER HET BOEKJAAR 2023

KOSTEN	Realisatie 2023	Begroot 2023	Realisatie 2022
Lonen en salarissen			
Salarissen	19.653.062	19.771.000	18.151.539
Toevoeging voorziening jubileumuitkering	88.600	63.000	97.097
Af: Compensatie transitie vergoeding UWV	0	0	-45.574
Af: Uitkeringen ZW en WAO	-206.988	-149.000	-130.852
	<u>19.534.674</u>	<u>19.685.000</u>	<u>18.072.210</u>
Uitzendkrachten en inhuur derden	1.920.029	1.186.000	1.930.351
	<u>21.454.703</u>	<u>20.871.000</u>	<u>20.002.561</u>
Loonheffing/sociale lasten			
Loonheffing en sociale lasten	3.081.302	3.585.000	3.069.142
Premie aanvullende verzekeringen	316.659	266.000	253.076
	<u>3.397.961</u>	<u>3.851.000</u>	<u>3.322.218</u>
Af: WBSO subsidie vermindering loonheffing	-59.317	-51.000	-28.622
	<u>3.338.644</u>	<u>3.800.000</u>	<u>3.293.596</u>
Pensioenlasten			
Kosten pensioenregeling	3.608.389	3.613.000	3.245.645
Af: ingehouden premie werknemers	-990.561	-999.000	-889.512
	<u>2.617.828</u>	<u>2.614.000</u>	<u>2.356.133</u>
Diverse personeelskosten			
Reis- en onkostenvergoedingen	418.642	435.000	382.756
Cursussen, opleidingen en loopbaanbegeleiding	303.588	319.000	229.162
Wervingskosten	199.501	125.000	37.921
ARBO, EHBO en BHV	120.452	90.000	124.020
Koffie- en theevoorzieningen	84.862	70.000	72.523
Overige personeelskosten	239.098	198.000	241.534
	<u>1.366.143</u>	<u>1.237.000</u>	<u>1.087.916</u>
<p>Per 31-12-2023 had Naktuinbouw 391 personeelsleden (excl. inhuur) in dienst. Per 31-12-2022 was dit aantal 387. De informatie omtrent de wet normering topinkomens vindt u op blz 28.</p>			
Huisvestingskosten			
Onderhoud	996.551	965.000	772.462
Verbruik gas, water en electra	779.891	744.000	670.641
Huur onroerend goed	250.189	247.000	228.913
Verzekeringen en zakelijke lasten	126.605	115.000	107.331
Overige huisvestingskosten	2.782	20.000	7.389
	<u>2.156.018</u>	<u>2.091.000</u>	<u>1.786.736</u>

6. TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING OVER HET BOEKJAAR 2023

KOSTEN	Realisatie 2023	Begroot 2023	Realisatie 2022
Afschrijvingen			
Onroerende zaken en installaties	975.667	960.000	1.098.343
Machines en inventaris	675.946	795.000	635.860
Auto's	6.076	25.000	30.816
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1.657.689	1.780.000	1.765.019
Boekresultaat buiten gebruik gestelde activa	11.011	0	-476
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1.668.700	1.780.000	1.764.543
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
Autokosten			
Leasekosten	750.227	624.000	595.539
Brandstofkosten	284.887	289.000	284.499
Onderhoud en reparaties	13.833	17.000	22.544
Verzekering	12.428	18.000	19.748
Wegenbelasting	6.575	10.000	10.309
Overige autokosten	86.233	79.000	116.251
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1.154.183	1.037.000	1.048.890
Af: Eigen bijdrage privé	-92.917	-74.000	-70.253
Af: Boekresultaat bij inruil	-41.889	-13.000	-10.973
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1.019.377	950.000	967.664
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
Kantoorkosten			
<u>Kosten ICT</u>			
Ontwikkelkosten software en ondersteuning ICT Projecten	882.312	1.090.000	505.443
Licenties software	594.134	560.000	603.005
Internetkosten	551.141	274.000	308.730
Beheer en onderhoud infrastructuur	91.569	138.000	140.178
Overige ICT kosten	57.437	65.000	63.154
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	2.176.593	2.127.000	1.620.510
<u>Overige kantoorkosten</u>			
Portikosten	65.393	81.000	83.731
Telefoonkosten	51.252	65.000	65.711
Huur kopieerapparaten	46.131	40.000	40.907
Inventarisverzekeringen	33.783	40.000	37.260
Overige kantoorkosten	35.249	56.000	48.216
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	231.808	282.000	275.825
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	2.408.401	2.409.000	1.896.335
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>
Communicatiekosten			
Website en intranet	47.988	50.000	35.404
Buitenste binnen	28.468	39.000	27.103
Brochures, folders en jaarverslag	23.054	19.000	24.243
Overige communicatiekosten	79.054	96.000	64.101
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	178.564	204.000	150.851
	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>

6. TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING OVER HET BOEKJAAR 2023

KOSTEN	Realisatie 2023	Begroot 2023	Realisatie 2022
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
Materiaalkosten			
Laboratoriummaterialen	1.368.436	1.472.000	1.443.453
Onderzoek en veldwerk door derden	605.479	477.000	518.204
Tuinbouwmaterialen	175.654	182.000	146.340
Bemestingsmiddelen en gewasbescherming	164.884	127.000	142.296
Labels, leveranciersdocumenten en formulieren	38.690	39.000	55.059
Overige materialen en onderhoud	32.072	48.000	257.781
	<u>2.385.215</u>	<u>2.345.000</u>	<u>2.563.133</u>
Algemene kosten			
Reis- en verblijfskosten	330.332	245.000	258.495
Advieskosten	239.430	415.000	304.549
Bedrijfsafval	184.176	184.000	178.189
Kosten vergaderingen	137.460	137.000	134.305
Accountantskosten	77.396	76.000	80.818
Abonnementen en contributies	66.845	71.000	71.721
Kosten opleidingen	58.061	53.000	80.203
Beroepsaansprakelijkheidsverzekering	57.297	57.000	62.183
Auditkosten	37.045	40.000	25.330
Advocaatkosten	26.726	21.000	13.940
Overige algemene kosten	86.321	87.000	81.559
	<u>1.301.089</u>	<u>1.386.000</u>	<u>1.291.292</u>
De honoraria voor de accountantsorganisatie belast met de controle van de jaarrekening, BDO Audit & Assurance BV, zijn als volgt onder te verdelen:			
Controle van de jaarrekening	73.683	73.000	71.098
Andere controle opdrachten (subsidie)	838	0	6.680
Adviesdiensten op fiscaal terrein	2.875	3.000	3.040
	<u>77.396</u>	<u>76.000</u>	<u>80.818</u>
Projectkosten			
Projectkosten derden	<u>315.897</u>	<u>310.000</u>	<u>395.720</u>
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren			
Voorziening per 31 december	79.000	37.000	37.000
Voorziening per 1 januari	37.000	37.000	69.000
	<u>42.000</u>	<u>0</u>	<u>-32.000</u>
Mutatie op de voorziening	42.000	0	-32.000
Afboekingen	14.625	45.000	8.696
	<u>56.625</u>	<u>45.000</u>	<u>-23.304</u>

6. TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING OVER HET BOEKJAAR 2023

KOSTEN	Realisatie 2023	Begroot 2023	Realisatie 2022
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
Rentebaten en -lasten			
Baten:			
Rentevergoeding lening u/g Vermeerderingstuinen (3%)	6.000	0	0
Rente debiteuren	1.259	0	1.512
Rente rekening courant	11.318	0	0
	<u>18.577</u>	<u>0</u>	<u>1.512</u>
Lasten:			
Rente rekening courant /spaarrekeningen	0	24.000	21.008
	<u>0</u>	<u>24.000</u>	<u>21.008</u>
Per saldo	<u>18.577</u>	<u>-24.000</u>	<u>-19.496</u>

Vennootschapsbelasting

Resultaat voor belastingen	-3.310.092	818.376
	<u> </u>	<u> </u>
Normatieve belastingdruk	-840.403	168.481
Werkelijke belastingdruk	-762.038	222.324
	<u>78.365</u>	<u>53.843</u>
Verschil belastingdruk	<u>78.365</u>	<u>53.843</u>
Verklaring verschillen:		
Correctie eerdere jaren	575	-4.047
Tariefsverschil belastinglatentie	27.170	37.765
Permanente verschillen	50.620	20.125
	<u>78.365</u>	<u>53.843</u>
	<u> </u>	<u> </u>

7. BESTEMMING EXPLOITATIESALDO EN WNT

Het (negatieve) netto exploitatiesaldo, ad € 2.548.054 over 2023 staat overeenkomstig de bepalingen in artikel 23 van de statuten ter beschikking van de vergadering van het bestuur.

Het bestuur heeft op 15 maart 2024 besloten het negatieve exploitatiesaldo t.l.v. de egalisatie reserve te brengen.

8. WINST- EN VERLIESREKENING PUBLIEK PRIVAAT BOEKJAAR 2023

bedragen in euro's	Publieke taken 2023	Private activiteiten 2023	Realisatie Totaal 2023
Opbrengsten			
Keuringen	16.148.000	1.403.000	17.551.000
Laboratoria	0	9.714.000	9.714.000
Rassenonderzoek	8.614.000	660.000	9.274.000
Opleidingen	0	366.000	366.000
Overige opbrengsten	0	34.000	34.000
	<u>24.762.000</u>	<u>12.177.000</u>	<u>36.939.000</u>
Kosten			
Lonen en salarissen	14.508.000	6.947.000	21.455.000
Sociale lasten	2.242.000	1.096.000	3.338.000
Pensioenlasten	1.752.000	866.000	2.618.000
Diverse personeelskosten	886.000	480.000	1.366.000
Huisvestingskosten	1.280.000	876.000	2.156.000
Afschrijvingen	952.000	716.000	1.668.000
Autokosten	869.000	151.000	1.020.000
Kantoorkosten	1.650.000	759.000	2.409.000
Communicatiekosten	122.000	56.000	178.000
Materiaalkosten	1.150.000	1.235.000	2.385.000
Algemene kosten	768.000	533.000	1.301.000
Projectkosten inkoop	236.000	80.000	316.000
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	43.000	14.000	57.000
Diverse lasten	0	0	0
	<u>26.458.000</u>	<u>13.809.000</u>	<u>40.267.000</u>
Resultaat	-1.696.000	-1.632.000	-3.328.000
Rentebaten en -lasten	13.000	5.000	18.000
	<u>-1.683.000</u>	<u>-1.627.000</u>	<u>-3.310.000</u>
EXPLOITATIESALDO	<u><u>-1.683.000</u></u>	<u><u>-1.627.000</u></u>	<u><u>-3.310.000</u></u>

9. WNT

WNT-verantwoording 2023 Naktuinbouw

De WNT is van toepassing op Naktuinbouw Het voor Naktuinbouw toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000 (Algemeen bezoldigingsmaximum voor topfunctionarissen).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2023	bedragen x € 1	J.E.M. van Ruiten	S.J. Schuijt	A.M.A. van Ardenne-van der Hoeven
Functiegegevens		Directeur	Directeur	Voorzitter
Aanvang en einde functievervulling in 2023		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/8
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,000	1,000	1,000	0,150
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja	nee
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	191.609	168.287	168.287	-
Beloningen betaalbaar op termijn	21.688	21.688	21.688	-
<i>Subtotaal</i>	213.297	189.975	189.975	22.300
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000	223.000	22.315
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedragen		N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	213.297	189.975	189.975	22.300
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022	bedragen x € 1	J.E.M. van Ruiten	S.J. Schuijt	A.M.A. van Ardenne-van der Hoeven
Functiegegevens		Directeur	Directeur	Voorzitter
Aanvang en einde functievervulling in 2022		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,000	1,000	1,000	0,152
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja	nee
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	195.000	156.888	156.888	-
Beloningen betaalbaar op termijn	19.137	19.137	19.137	-
<i>Subtotaal</i>	214.137	176.025	176.025	32.400
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum	216.000	216.000	216.000	32.828
Bezoldiging	214.137	176.025	176.025	32.400

Gegevens 2023	bedragen x €	W.J.J. Nijssen	R.G. Veenbos
1			
Functiegegevens		Voorzitter/bestuurslid	Bestuurslid
Aanvang en einde functievervulling in 2023		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		0,134	0,100
Dienstbetrekking?		nee	nee
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding		-	-
Beloningen betaalbaar op termijn		-	-
<i>Subtotaal</i>		19.436	7.218
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum		29.925	22.374
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedragen		N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging		19.436	7.218
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toedestaan		N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022	bedragen x € 1	W.J.J. Nijssen	R.G. Veenbos
Functiegegevens		Bestuurslid	Bestuurslid
Aanvang en einde functievervulling in 2022		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		0,100	0,100
Dienstbetrekking?		nee	nee
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding		-	-
Beloningen betaalbaar op termijn		-	-
<i>Subtotaal</i>		6.991	6.991
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum		-	-
Bezoldiging		6.991	6.991

Gegevens 2023	bedragen x € 1	N.P. Louwaars	H.T. Bemelmans
Functiegegevens		Bestuurslid	Bestuurslid
Aanvang en einde functievervulling in 2023		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		0,100	0,100
Dienstbetrekking?		nee	nee
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding		-	-
Beloningen betaalbaar op termijn		-	-
<i>Subtotaal</i>		7.218	7.218
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum		22.374	22.374
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedragen		N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging		7.218	7.218
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022	bedragen x € 1	N.P. Louwaars	H.T. Bemelmans
Functiegegevens		Bestuurslid	Bestuurslid
Aanvang en einde functievervulling in 2022		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		0,100	0,100
Dienstbetrekking?		Nee	nee
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding		-	-
Beloningen betaalbaar op termijn		-	-
<i>Subtotaal</i>		6.991	6.991
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum		21.641	32.342
Bezoldiging		6.991	6.991

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Gegevens 2023	bedragen x € 1	A.J.M. Vollebregt	M.J. Terwindt
Functiegegevens		Bestuurslid	Bestuurslid
Kalenderjaar		2023	2023
Aanvang en einde functievervulling in 2023		1/1 - 31/12	20/2 - 31/12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar		12	11
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar		152	152
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum			
Maximum uurtarief in het kalenderjaar		212	212
Maxima o.b.v. de normbedragen per maand		311.400	289.000
Individueel toepasselijke bezoldigings-maximum		32.224	32.224
Bezoldiging betreffende periode		7.218	7.218
Bezoldiging gehele periode		7.218	7.218
-/- Onverschuldigd betaald bedrag en nog niet terugontvangen bedragen		N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging		7.218	7.218
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		N.v.t.	N.v.t.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder

Topfunctionarissen inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder

Gegevens 2023	Functie
H. Westerhof	Bestuurslid

10. ONDERTEKENING BESTUURDERS

De jaarrekening 2023 is vastgesteld te Roelofarendsveen op 15 maart 2024.

D. Duijzer
Voorzitter w.g.
.....

H.Th. Bemelmans
Bestuurslid w.g.
.....

P.E.C.M. van der Goes
Bestuurslid w.g.
.....

L. Hoogendoorn
Bestuurslid w.g.
.....

R.Th.G.J. Neijenhof
Bestuurslid w.g.
.....

M.J. Terwindt
Bestuurslid w.g.
.....

A. Vollebregt
Bestuurslid w.g.
.....

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de directie en bestuur van Stichting Nederlandse Algemene Keuringsdienst Tuinbouw

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Nederlandse Algemene Keuringsdienst Tuinbouw te Roelofarendsveen gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- ▶ geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Nederlandse Algemene Keuringsdienst Tuinbouw op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW) en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).
- ▶ voldoen de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde opzichten aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat de bedragen in overeenstemming zijn met het algemeen controleprotocol keuringstellingen, d.d. 6 februari 2003 van het Ministerie van Economische Zaken.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de winst-en-verliesrekening over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen, het algemeen controleprotocol keuringsinstellingen d.d. 6 februari 2003 van het Ministerie van Economische Zaken en de Regeling Controleprotocol WNT 2023. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Nederlandse Algemene Keuringsdienst Tuinbouw zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het bestuursverslag;
- ▶ de overige gegevens;
- ▶ de bijlagen bij het jaarverslag.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het algemeen controleprotocol keuringsinstellingen d.d. 6 februari 2003 van het Ministerie van Economische Zaken, de Regeling Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- ▶ het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaaf zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Alkmaar, 5 maart 2023

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. M.A. Bakker RA MFSME

1. WERKZAAMHEDEN GERELATEERD AAN DE RAAD VOOR PLANTENRASSEN

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
Opbrengsten			
DUS onderzoek groentegewassen	3.220.486	3.424.000	3.401.196
DUS onderzoek landbouwgewassen	442.447	504.000	497.971
DUS onderzoek siergewassen	390.608	475.000	463.736
	<u>4.053.541</u>	<u>4.403.000</u>	<u>4.362.903</u>
Aanvraagtarief	387.317	370.000	383.081
Overname rapporten	289.360	311.000	213.680
Aanvraag herregistratie	179.529	150.000	190.854
Overige griffierechten	16.351	11.000	11.362
	<u>872.557</u>	<u>842.000</u>	<u>798.977</u>
Listing fee	112.784	106.000	100.520
	<u>5.038.882</u>	<u>5.351.000</u>	<u>5.262.400</u>
Opbrengsten tarieven			
Methodiekenonderzoek ¹	188.578	264.000	251.100
Toetsproeven Bosbouw ²	0	198.000	188.678
Beleidsondersteuning	202.236	211.000	201.107
Rassenlijst Bomen ³	3.912	93.000	88.206
Rassenlijst Landbouwgewassen	111.275	111.000	105.620
	<u>506.001</u>	<u>877.000</u>	<u>834.711</u>
Opbrengst bijdrage additioneel werk			
Rijksbijdrage tbv de Raad	202.333	220.000	234.688
Rijksbijdrage BTW over het aanvraagtarief	71.208	65.000	62.554
	<u>5.818.424</u>	<u>6.513.000</u>	<u>6.394.353</u>
Kosten			
Inkoop DUS onderzoek	4.053.541	4.403.000	4.362.903
Inkoop aanvragen, herregistratie, rapporten en griffie	872.557	842.000	798.977
Inkoop instandhoudingscontrole buitenlandse rassen	112.784	106.000	100.520
BTW over de aanvragen	71.208	65.000	62.554
	<u>5.110.090</u>	<u>5.416.000</u>	<u>5.324.954</u>
Kosten ivm tarieven			
Methodiekenonderzoek ¹	188.578	264.000	251.100
Toetsproeven Bosbouw ²	0	198.000	188.678
Beleidsondersteuning	202.236	211.000	201.107
Rassenlijst Bomen ³	3.912	93.000	88.206
Rassenlijst Landbouwgewassen	111.275	111.000	105.620
	<u>506.001</u>	<u>877.000</u>	<u>834.711</u>
Kosten additonele middelen			
	202.333	220.000	234.688
	<u>5.818.424</u>	<u>6.513.000</u>	<u>6.394.353</u>
Totale kosten			
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Resultaat			
	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

¹. Waarvan € 60.589 uitgevoerd door WUR/CGN in 2022

². Volledig uitgevoerd door WUR/CGN in 2022

³. Waarvan € 84.480 uitgevoerd door WUR/CGN in 2022

De financiële afwikkeling van uitgevoerde werkzaamheden door WUR/CGN verliep in 2023 niet via Naktuinbouw.

2a. WINST- EN VERLIESREKENING 2023 KEURINGEN

bedragen in euro's	Realisatie 2023	Begroot 2023	Realisatie 2022
Opbrengsten			
Wettelijk			
Basisbijdragen (inclusief plantenpaspoorten)	1.422.180	1.398.000	1.369.202
Uur- en bezoeker vergoedingen	5.446.247	5.801.000	5.537.813
Keuringsbijdragen	8.200.365	8.223.000	8.044.978
Wettelijke certificering	375.756	431.000	488.429
Bacterievuur/Ondersteuning derden	605.103	566.000	544.189
Subsidies	0	0	27.288
Overige inkomsten	98.213	72.000	94.016
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	16.147.864	16.491.000	16.105.915
Niet wettelijk			
Kwaliteitsplussystemen	1.089.397	1.136.000	1.112.964
Overige inkomsten	313.247	272.000	314.666
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1.402.644	1.408.000	1.427.630
Totaal externe opbrengsten	17.550.508	17.899.000	17.533.545
Interne dienstverlening	276.983	503.000	291.901
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totaal opbrengsten	17.827.491	18.402.000	17.825.446
Kosten			
Lonen en salarissen	8.517.276	8.739.000	8.044.902
Diverse personeelskosten	195.561	257.000	203.737
Afschrijvingen	3.493	13.000	18.442
Autokosten	861.440	804.000	820.849
Kantoorkosten	238.304	237.000	263.499
Communicatiekosten	6.576	0	10.862
Materiaalkosten en diagnostiek	77.073	48.000	106.271
Algemene kosten	328.667	277.000	277.627
Diverse lasten	0	89.000	0
Dubieuze debiteuren	27.180	25.000	-11.186
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	10.255.570	10.489.000	9.735.003
Interne toerekeningen			
Kennis & innovatie	2.472.335	2.617.000	2.547.790
Keuringsmonsters	1.669.562	1.773.000	1.500.831
Kosten Bestuursbureau	212.905	202.000	160.313
Bijdrage P&O	337.050	289.000	319.497
Bijdrage ICT/IV	1.466.092	1.194.000	1.401.044
Bijdrage FZ	708.411	740.000	671.920
Bijdrage FIN/Comm/eenmalige post	686.544	679.000	589.007
Bijdrage Dir/Kwz	374.695	435.000	518.948
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	7.927.594	7.929.000	7.709.350
Totaal kosten	18.183.164	18.418.000	17.444.353
Bedrijfsresultaat	-355.673	-16.000	381.093
Rentebaten en -lasten	3.345	-4.000	-3.508
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Resultaat	-352.328	-20.000	377.585

2b. WINST- EN VERLIESREKENING 2023 KEURINGEN, GESPLITST NAAR SECTOREN

bedragen in euro's	Realisatie Totaal	Bloemisterij gewassen	Boomkwekerij gewassen	Groente- gewassen	Fytosanitaire inspecties	Internationale systemen
		<i>inclusief Eindproducten</i>				
Opbrengsten						
Wettelijk						
Basisbijdragen (inclusief plantenpaspoorten)	1.422.180	480.185	876.769	0	65.226	0
Uur- en bezoekevergoedingen	5.446.247	187.321	804.029	81.817	4.373.080	0
Keuringsbijdragen	8.200.365	895.482	966.525	6.338.359	0	0
Wettelijke certificering	375.756	0	375.756	0	0	0
Bacterievuur/Ondersteuning derden	605.103	10.398	429.207	65.664	99.834	0
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overige inkomsten	98.213	2.392	3.410	10.072	82.338	0
	16.147.864	1.575.778	3.455.696	6.495.912	4.620.478	0
Niet wettelijk						
Kwaliteitplussystemen	1.089.397	11.672	0	32.784	0	1.044.941
Overige inkomsten	313.247		43.879	269.368	0	0
	1.402.644	11.672	43.879	302.153	0	1.044.941
Totaal externe opbrengsten	17.550.508	1.587.450	3.499.575	6.798.065	4.620.478	1.044.941
Interne dienstverlening	276.983	20.799	49.209	73.297	54.953	78.724
Totaal opbrengsten	17.827.491	1.608.249	3.548.784	6.871.362	4.675.432	1.123.665
Kosten						
Lonen en salarissen	8.517.276	753.011	2.090.192	1.774.679	3.330.913	568.481
Diverse personeelskosten	195.561	28.454	47.619	40.823	55.930	22.734
Afschrijvingen	3.493	227	796	789	1.512	169
Autokosten	861.440	56.855	198.993	185.210	378.172	42.211
Kantoorkosten	238.304	21.555	47.518	92.306	62.738	14.188
Communicatiekosten	6.576	595	1.311	4.278	0	392
Materiaalkosten en diagnostiek	77.073	0	39.334	18.789	18.950	0
Algemene kosten	328.667	29.698	65.470	127.511	86.440	19.549
Diverse lasten	0	0	0	0	0	0
Dubieuze debiteuren	27.180	2.458	5.420	10.528	7.156	1.618
	10.255.570	892.853	2.496.652	2.254.912	3.941.811	669.342
Interne toerekeningen						
Kennis & innovatie	2.472.335	338.200	300.300	1.821.035	122.100	-109.300
Keuringsmonsters	1.669.562	26.238	49.050	1.316.067	659	277.548
Kosten Bestuursbureau	212.905	19.257	42.453	82.468	56.051	12.676
Bijdrage P&O	337.050	49.041	82.072	70.359	96.396	39.182
Bijdrage ICT/IV	1.466.092	132.609	292.339	567.880	385.974	87.290
Bijdrage FZ	708.411	103.074	172.498	147.881	202.605	82.353
Bijdrage FIN/Comm/eenmalige post	686.544	62.098	136.897	265.928	180.745	40.876
Bijdrage Dir/Kwz	374.695	32.621	91.217	82.385	144.017	24.455
	7.927.594	763.138	1.166.826	4.354.003	1.188.547	455.080
Totaal kosten	18.183.164	1.655.991	3.663.478	6.608.915	5.130.358	1.124.422
Bedrijfsresultaat	-355.673	-47.742	-114.694	262.446	-454.927	-757
Rentebaten en -lasten	3.345	303	667	1.296	881	199
Resultaat	-352.328	-47.439	-114.027	263.742	-454.046	-558

nak tuinbouw